

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

שבת הגדול

מדוע? הרי בשבת זו לא נצטוו בני ישראל אלא במצווה אחת ויחידה "ויקחו להם איש שיה לבית" וזהו. כלום לא היה יותר מתאים לקרא בשם זה את השבת של מתן

תורה, שבה נתחייבו בכל המצוות שבתורה?! לא! דווקא זה הוא הלמוד של שבת הגדול. אילו השבת של מתן תורה היה נקרא שבת הגדול, לא היה האדם מעריך על נכונה ערכה וחשיבותה של מצוה אחת ויחידה, הוא היה חושב שרק כשמקימים את כל התורה כלה, לכל פרטיה ודקדוקיה, אז זה שווה משהו. זאת ועוד! בעת מתן תורה היו בני ישראל במדרגה גבוהה ביותר, כמו שאמרו חכמינו "בשעה שעמדו רגלי אבותינו על הר סיני פסקה זוהמתם", ואז היינו אומרים

ובמצב זה קיימו רק מצוה אחת בודדת של לקיחת השה, ועל מצוה 'פשוטה' ו'חסרת ערך' זו לכאורה, נשאר שמו לדורות "שבת הגדול". אכן זוהי ערכה של מצוה אחת. מאז קימתנו בבקר, כמה מצוות 'פשוטות' עשינו, הלא אנו גדולים שבגדולים. לא נהיה כבן

הרשע שמוציא עצמו מן הכלל ואומר אני לא שווה.

רבי מרדכי מנדבורנא התארח לפני בעיירה סמוכה לליסה. אחד מתושבי המקום סיפר לו שהוא נוסע לשבות בחצר הרב הקדוש מליסה. ביקשו רבי מרדכי למסור דרישת-שלום ולומר לרב דבר-תורה בשמו: בשולחן-ערוך, הלכות פסח, נאמר: "שואלים ודורשים בהלכות פסח קודם לפסח שלוש יום". הרמ"א מעיר על כך: "והמנהג לקנות חיטים לחלקם לעניים לצורכי פסח".

מתעוררת

השאלה, מה עניין זה אצל זה? ולמה כתב זאת הרמ"א בתוספת ו' החיבור (ו'המנהג). אלא זו כוונתו: מה אכפת לי אם תדרוש או לא תדרוש, העיקר שתקנה חיטים כדי לחלקם לעניים.

"מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו"

כתוב בבית אברהם (סלוניס) שכל נשמה שיורדת לעולם בחרה את התקופה שהיא רוצה לרדת לעולם הזה.

כמובן שכל הנשמות רצו מאוד לרדת בזמן בית המקדש.. או לפחות אח"כ בזמן התנאים והאמוראים הקדושים.. הנשמות שנדחפו קצת פחות הסכימו בדיעבד לרדת לעולם הזה גם בזמן הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו, אבל לדור שלנו לא היו נשמות שהסכימו לרדת.. כאלו ניסיונות כאלו מעברים.. כזה דור שפל ויתום..

המלאך מקריא: "מי רוצה לרדת לעולם בשנת תשע"ו??" שקט!! אף אחד לא מצביע.

אבל אז קמו כמה נשמות בעלי מסירות נפש, וקפצו ואמרו: אם זה רצון השם שככה יראה דור תשע"ז, אז אנחנו מוכנים להיות החיילים בחזית זה מסירות נפש.. לא זמן בית המקדש, לא זמן חיבור הגמרא או הראשונים. לא. אפילו לא זמן תלמידי הבעל שם טוב..

דור האיפונים, דור הניסיונות, דור שכל יציאה לרחוב צריך כמויות של אנרגיות בשביל להתנהג כרצון השם... והנשמות הגיבורות האלו, אלו הן אנחנו!!!

אנחנו קפצנו בהתלהבות ואמרנו: אם זה רצון השם, אנחנו החיילים בחזית.

בזה הרבי הסביר את "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו" לא חיילים בחזית הם רצו, מי מנחות הם ביקשו, לא ניסיונות לא מעברים, רק דור דעה.

אבל "ועכשיו" הדור שלנו חיילים בחזית "קירבנו המקום לעבודתו".. בשביל להתחזק בדור שפל שכזה, לא צריך יותר מזה..

(כ"ק האדמו"ר מספינקא שליט"א)

שרק באופן זה יש חשיבות למצוות שאנו מקיימים. זה החידוש של שבת הגדול, בני ישראל עדין נמצאים בעמק טומאת מצרים, שקועים במ"ט שערי טמאה, שאילו נשארים עוד מעט היו שוקעים לנצח ח"ו.

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

של שבת נהגו להניח בתוך כלי קשור לחבל, אותו הורידו לתוך בור המים שהיה בחצר. המים בבור היו קרים והבור עצמו שמר על קרירות, וכך עמדו כל מאכלי השבת בעמק הבור בסמוך לגבה המים.

באחת משבתות הקיץ שלחו את אחד הילדים להביא דגים מהבור. הוא משך את החבל ולפתע נקרע החבל הוא החוויר כסיד, נכנס הביתה וספר את דבריו, ובבת אחת צעקו כל בני הבית בכאב: "אין מה לאכל. כל האכל נפל לתוך מי הבור. אוי!".

התגובה הטבעית של הרבנית צביה הייתה גם היא בבהלה. אבל היא צעקה דברים אחרים לגמרי מכל המשפחה. הרבנית ספקה כפיה ואמרה בצער: "אוי! אוי! מה קרה?! הבור נהיה חמץ. לא יהיה לנו ממנו מים לפסח, ח-מ-ץ" היה זה בעיצומו של קיץ. חדשים ארוכים לפני חנכה ופורים ופסח. אבל זה מה שהטריד אותה באופן ספונטני!

ליל הסדר

מדוע נקרא הלילה הראשון של חג פסח בשם "סדר"? שם זה בא לרמז שכל מה שאירע לישראל מעת יציאת מצרים, שבה נעשינו לעם, ועד היום הזה, איננו חלילה שרשרת מקרית של מאורעות והתרחשויות, אלא הכל מתרחש לפי סדר מסויים ובהשגחה מן השמים. כל המאורעות הם בעלי משמעות, והשתלשלותם היא עצת ההשגחה העליונה.
(המהר"ל מפראג זצ"ל)

לחוות את הסדר

חכם עיניו בראשו ועל בעל הבית להכין מבעוד מועד דברי אגדה וספורים ומשלים המושכים את הלב. ויתכונן כהלכה לקראת ליל הסדר ואם ישתדל כראוי יזכה בעזרת ה' לקיים את "והגדת לבנך" כהלכתו.

על כך הביא הרב "פאר ישראל" זצ"ל משל נפלא: נפרי אחד חלה ונפל למשכב. מיד הבהל הרופא למיטתו. ראה הרופא שמחלתו אנושה, אבל יש לה מזור ותרופה. כתב בעבורו מרשם, שבו פרט את התרופות הנחוצות והזהיר את בני הבית באזהרה חמורה. וכך כתב: "יש לקרא את המרשם ולקחת אותו שלש פעמים ליום, בבקר, בצהרים ובערב. תמהלו

כשנאמרו הדברים לפני הרב מליסה, התפעל מאוד וקרא: "כל שנה הייתי מתחבט בקושיה זו, ובא הרבי מנדבורנא ושלח לי תירוץ".

ושמרתם את המצות.

הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצ"ל התכונן בהתלהבות של קדושה ללכת לקנות מצות לחג הפסח כשבידו צרור כספו אשר צבר לו למטרה זו זה זמן רב. בדרך פגש רבי דוד יהודי יושב לארץ וממרר בבכי. לשאלת הרבי סיפר לו האיש כי סוסו, אשר היה מקור פרנסתו היחיד, מת לפתע. מיד נתן לו הרבי בשמחה ובמאור פנים את צרור הכסף אשר יעד לקניית מצות, ודיבר אליו דברי פיוסין: "קח לך, ר' יהודי, ממון זה וקנה לך סוס אחר והיה ברכה". כשחזר הרבי לביתו הסביר לתמיהת מקורביו: כתוב בתורה "ושמרתם את המצות", ודרשו חז"ל (רש"י שם במכילתא): "אל תהי קורא את המצות" אלא את המצוות - כדרך שאין מחמיצין את המצות, כך אין להחמיץ את המצוות, אלא אם באה לידך עשה אותה מיד". והנה באה לידי מצוה, האם רשאי אני להחמיצה עבור המצה. אין הבדל בין החמצת מצה לבין החמצת מצוה.

מסופר על אודות הצדיק רבי זונדל מסלנט זצ"ל, שכאשר הוציאו לו את השן האחרונה שהייתה בפיו - פרץ בבכי תמרורים.

"רבי זונדל, על מה אתם בוכים? הלא תועלתה של השן הבודדת הזו לא הייתה כה גדולה!" נסה הרופא לנחם, אולם לא ירד לסוף דעתו של הצדיק העומד מולו שכן בין יבבותיו, בעוד הדמעות הטהורות זולגות על לחייו, נענה רבי זונדל והסביר את סבת בכיו:

"אינני דואג כיצד אוכל לאכול מעדנים ומטעמים אולם דאגה אחת אינה נותנת לי מנוח, הכיצד אוכל לאכול את הכזית מצה בליל פסח? אוי! אין לי כבר את השן האחרונה שבה יכולתי ללעוס את המצות!"

בספר "הגדת ר' שלום" לר' שלום שבדרון מובא המעשה הבא:

בבית חמיו של ר' שלום - הגאון ר' חיים לייב אויירבך זצ"ל - לא היה מקרר, גם לא ארגז קרח. את המאכלים

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

מתאכסנים אצלם. אבל המשנה באבות אומרת ש"יהיו עניים בני ביתך", כלומר שתכניס אותם ל'אי סדר' הזה של בני ביתך בחיי היום - יום לכן מזמינים אנו את העניים להתארח על שלחנו כאשר מונח עליו רק לחם עני ולא משהו מיוחד, להראות שבבית הזה אין הכנות מיוחדות לקראת האורחים

"עבדים היינו לפרעה... ויוציאנו ה'"

מלך אחד יצא לצייד ופגש בדרכו ברועה צעיר. משנוכח המלך לדעת כי הנער מצטיין בחכמה ובפקחות, הציע לו מטרה כיועץ בבית המלוכה. הצלחתו של היועץ הצעיר הייתה גדולה ולא ארכו הימים עד שנתמנה לשר האוצר.

עלייתו המהירה בסולם התפקידים הבכירים עוררה את קנאת השרים הוותיקים ואלה החלו להעליל עליו שהוא גונב כספים מקופת המדינה. המלך, שסרב להאמין למקטרגים, אולץ בסופו של דבר להלוות אל השרים בדרכם אל בית שר האוצר כדי להיווכח שהלה מתעשר מכספי הצבור.

כאשר הגיעו לבית השר הופתעו מהצניעות והפשטות ששלטו שם. כשעמדו לעזוב את המקום בבושת פנים, גילו לפתע חדר נעול שעל דלתו היה כתוב שהכניסה לזרים אסורה. עד מהרה התברר להם שגם על בני הבית אוסר השר להיכנס לשם, וזה עורר את תקוות השרים למצוא שם את האוצרות הגנובים. הפעם הצטרף גם המלך לדרישה לראות את מכמני החדר הזה.

בקול בוכים התחנן בעל-הבית ובקש לבטל את הדרישה הזו. "אני מתבייש להראות לכם מה מכיל חדר זה" - אמר. המלך לא ויתר.

הדלת נפתחה ולתדהמתם ראו הכל חדר ריק מרהיטים ובאמצעו מונחים מקל, תרמיל וחליל.

הכל ציפו עתה לדברי הסבר.

פתח שר האוצר את פיו ואמר: "מיום שנלקחתי מאחורי הצאן אל בית המלכות הנני חרד שמא אפול בפח הגאווה וההתנשאות. כדי להינצל מזה קבעתי לעצמי מנהג להסתגר בכל בוקר בחדר זה, טרם צאתי לבית המלוכה. כאן אני יושב שעה ארוכה, כשהתרמיל על גבי, המקל בידי ומחלל בחלילי כבימים ימימה. זאת כדי שלא אשכח כי רועה פשוט אנכי, אלא

אותו בכוס מים, ולאחר מכן לבלע אותו ואז החולה יבריא".

עשו בני הבית כמצות הרופא ולחדדתם ראו שהמצב הולך ורע. הרופא הבהל למיטת החולה ומצאו גוסס! נבהל הרופא: הרי אבחנתו הייתה מדויקת, וזו התרופה למחלה. החולה היה אמור להבריא - מה קרה אפוא? ואז נחרד: אולי טעה במרשם, אולי כתב תרופה אחרת, אולי מנון כפול? זה קורה

בקש לראות את המרשם, אמרו לו: "הרי הוא אזל!" עכשיו הגיע תור הרופא לתמה: "אזל?! מי שמע על מרשם שאזל?"

ענו לו: "הלא אתה הורית לנו לתת לו את המרשם, עשינו כדבריך. קרענו את המרשם לפסות קטנות והכרחנו אותו לבלען. אל תשאל בכמה קשי זה עלה לנו. הוא סרב לבלע, ואנו תחבנו את הניר לגרונו עם כוס מים, כפי שאמרת"

נחרד הרופא וקרא: "הוי, פתאים וסכלים! מה עלה בדעתכם, וכי נתן לרפא אדם בפיסת ניר שתוחבים לפיו?! הן לא לפיסת הניר התכוונתי, אלא למשמעותה ולתכן שבה, לתרופה הרשומה בה. אותה היה עליכם לרכש על פי המרשם. היא הייתה מרפאת אותו!"

והנמשל ברוד: ספור יציאת מצרים חשוב עד מאד. נצטוונו להקדיש לו את ליל הסדר ולהזכירו בכל בקר וערב. יש בו הכל: יד ה' בבריאה, שכר וענש, אהבת ה' לעמו. במה דברים אמורים? כשאין מסתפקים באמירה גרידא, שנמוזה - כבליעת המרשם אלא חווים את המארעות ולומדים את לקחם!

"הא לחמא עניא... כל דכפין ייתי וייכול"

מדוע מזמינים את האורחים כאשר מדברים על ה"לחמא עניא", וכי לא יותר מתאים היה להזכיר את הזמנת האורחים בהקשר לתבשילים של ה"שולחן עורך"? אלא שרצה בעל ההגדה לרמז לנו יסוד בהכנסת אורחים. ישנן משפחות שכאשר מתעתד לבוא אליהם אורח, כל בני הבית טורחים מאד מספר ימים קודם לכן ודואגים שהכל יהיה נקי ומצוחצח. תוך הקפדה יתירה על הילדים שלא ילכלכו וכו', האירוח נהיה מבצע חד שנתי, כשבצעם בני הבית לא רוצים לראות אורחים

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

"אבל אני הסתובבתי אישית ותליתי הזמנות בכל המקומות!" - טען הרב גבריאל, אולם אם רבקה מתעקשת אין טעם להתווכח והרב יוצא לרחובות כמצוותה.

תוך כדי הסיור המהיר גבי מגלה לפתע שהוא פסח על בית הארחה אחד ולא תלה בו מודעה. הוא נחפז למקום ובקש מהפקידה לראות את ספר האורחים. בעלעול מהיר הוא מגלה שם אחד הנשמע ישראלי.

הוא רץ אל החדר, דופק טוב ושוב, ומשלא נשמעת תשובה הוא עוזב והתחיל לרדת במדרגות. לפתע נפתחה הדלת ובחור עם חלוק רחצה מביט עליו ושואל אותו: "מי שלח אותך?" והרב הולצברג צועק לעברו: "הקדוש ברוך הוא!"

הבחור, בהלם מחלט, קורא לו לבוא ואז הוא אומר לו: "שמע סיפור. אני מגיע עכשיו מדרום הודו בדרכי לצפון. כלל לא תכננתי לעצור בעיר, באתי ברכבת אחת והייתי צריך להחליף רכבות. כשאני יורד ובא לקנות כרטיס, אני מגלה לחרדתי שניסו אותי. אני יושב על אבן ומתחיל לבכות. לפתע נגש אלי אדם צעיר שדבר עמי במבטא צרפתי ושואל אותי מאיפה אני. עניתי שאני מארץ ישראל.

הבחור אומר לי: 'שמע, גם אני יהודי מצרפת'. ואף נותן לי סכום כסף. 'סע לעיר ותשכור חדר. אחרי החג תתקשר הביתה ותגיד להורים שיפקידו כסף בבנק הדואר ותקבל את הכסף כאן תוך דקות'. אני עושה כעצת הבחור, מגיע לכאן, שוכר חדר ב'גסט האוס' הראשון שאני רואה, נכנס לחדר ונשכב על המטה. אני מסתכל כלפי מעלה ומתחיל 'לדבר' עם אלוקים: 'אלוקים! מה קורה? מה יהיה? מה אני עושה כאן במצב ביש שכזה? אתה קולט, הרב? אני, הקיבוצניק, שמעולם לא היה לי שום קשר עם ההוא מלמעלה, מדבר אליו? פתאום אני קולט שהיום בערב זה ליל הסדר!

והמונולוג שלי מתחדש: 'אני יודע שהקשר בינינו לא מי יודע מה, אבל אלוקים, אם אתה אוהב אותי, תן לי סימן, אל תתן לי להיות לבד הלילה, תן לי להיות בליל הסדר אמיתי עם עוד יהודים!'

סיימתי את השיחה, נכנסתי להתקלח ופתאום - נקישות בדלת. חשבתי שאני מדמיין, אבל לא. אני פותח את הדלת ורואה מישהו שנראה כמו רב יהודי

שבחמלת ה' עלי נשאתי חן בעיני המלך שהביאני אל ביתו. בכך אני משריש בקרבי את הידיעה שלא בכחי ובעצם ידי עשייתי את החיל הזה, אלא רק מה' הייתה זאת. אחרי ההכנה הזו אני יוצא לדרכי אל בית המלך. כשמוע המלך והשרים את הדברים בקשו את סליחת השר על שחשדו בו ועזבו את המקום בבושת פנים.

"כל דנפין"

רבי שמשון פינקוס זצ"ל ספר כי בהזדמנות מסויימת נתבקש לספר "ספור יהודי". לאחר מחשבה, ספר את הספור הבא, כאשר הוא מטעים ומסביר כי לדעתו - אין ספור יהודי מזה וכך הוא ספר:

הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל היה ידוע במידת הצדקה שלו, שהייתה מעל ומעבר להשגתנו כן, למשל, ביתו של הגר"ח היה פתוח לרוחה, כפשוטו, ממש הפקר, וכל מי שרצה יכול היה להיכנס אל הבית, למצוא לעצמו דבר מה לאכל, לתפס מטה וללכת לישון לא אחת ארע, שכאשר בקש הגר"ח עצמו לישב על מיטתו לאחר יום של עמל תורה מפרך - הוא מצא כי מיטתו כבר נתפסה על ידי אחד האורחים במקרים מעין אלו, הוא היה עוקר את אחת הדלתות מציריה, מניח אותה על הרצפה וישן עליה את שנתו הקצרה, כאשר למחרת היום הוא, כמובן, ממשיך את שגרת עמלו כרגיל

"כל דנפין ייתי ויכול"

אחד האסונות הכבדים שהתרחשו בשנת תשס"ט התרחש במומביי שבהודו, קבוצת מרצחים שפלים פגעה קשות ביהודים שנמצאו בבית חב"ד במומביי. בבניין זה התגוררו בני הזוג הולצברג ה' יקום דמם, שליחי חב"ד, שהיו משתדלים לקרב יהודים לבורא עולם בארץ זרה זו במסירות נפש ממש.

בימים שלפני ליל הסדר היה מסתובב הרב גבריאל הולצברג ה' יקום דמו ותולה מודעות בבתי המלון ובבתי הארחה במומביי, המזמינות את צבור היהודים והישראלים לליל סדר כהלכתו בבית חב"ד. בערב ליל הסדר, זמן קצר לפני כניסת החג, בעיצומן של ההכנות אמרה פתאום הרבנית רבקה לבעלה: "לך תסתובב ותראה אם לא שכחנו מלון או בית הארחה".

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

"כולנו חכמים כולנו נבונים"

מספר הגאון ר' יוסף חיים זצ"ל מבגדאד סיפור מעניין הממחיש את ההבדל בין 'חכם' ל'נבון'; יום אחד יצא המלך לטייל מחוץ לעיר. ופנה אל הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, בעל ה'אורים ותומים' בשאלה: "אומרים אתם כי 'חכם עדיף מנביא' (ב"ב יב) אמור נא לי, באיזה פתח אכנס לעיר כשאחזור, האם מן הפתח הגדול שבחומה, או מן הקטן?" השיבו רבי יהונתן: "אם אומר לאדוני המלך שייכנס בעד הפתח האחד, יתחכם להיכנס בעד הפתח השני, אכתוב את תשובתי על פתק אכניסו במעטפה ואחתמנה בטבעתי. לאחר שישוב המלך מטילו וישוב על כסאו בארמונו, יטבור את החותם לפני ויקרא את תשובתי". התשובה מצאה חן בעיני המלך ויעש כן. לקח המלך את המכתב החתום הניחו בחיקו ויצא לטיולו. כשעמד לשוב אמר לנפשו: "לא אכנס כדרכי בעד הפתח הגדול אלא אכנס בעד הקטן". בהגיעו לשם חשב: "ודאי כתב הרב שאכנס בעד הפתח הקטן שלא כדרכי". ופנה לעבר הפתח הגדול. כשהגיע לשם התחרט: "ודאי צפה החכם היהודי כל זאת בעיני רוחו וכתב כן במכתבו". קיצורו של דבר, נתבלבלה דעתו ולא ידע כיצד לנהוג בסופו של דבר, עלתה במוחו המצאה להפר את שתי האפשרויות; הוא ציווה לעבדיו לפרוץ בחומה פתח שלישי בין שני הפתחים הקיימים. עשו כן והמלך נכנס בעד הפרצה. אז הוציא המלך מחיקו את המעטפה ושר את החותם לעיני הרב ופתחו. וימצא כתוב בו משפט אחד, המצוטט מדברי המשנה: 'מלך פורץ לו גדר לעשות לו דרך' (פסחים קי) השתומם המלך ושאל: "כיצד ידעת זאת?" ענה הרב: "הלא כה אמרו חכמים; 'חכם עדיף מנביא'". חישובתי את כל ההתלבטויות שיעברו על אדוני המלך והבנתי את הפתרון שיעלה על דעתו". ועל כך אמרו חכמינו: 'איזהו חכם? הרואה את הנולד'. החכם, הוא בעל הידיעות הרבות והסברות הנכונות. נבון, הוא המסיק מהן את המסקנות הנכונות, כמעשהו של רבי יהונתן זצ"ל.

"כל המרבה לספר"

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי "זה" משובת. שכל המרבה לספר ביציאת מצרים, ולפרסם ולגלות

בקצה המדרגות. וכשאני שואל אותך 'מי שלח אותך?' אתה עונה לי: 'הקדוש ברוך הוא!' " מיותר לציין, שגם הוא זכה לאירוח קסום בבית חב"ד, ואט אט גם נפשו נקשרה בבורא עולם.

"כולנו חכמים כולנו נבונים"

הזמנה מוזרה הגיעה לכולל אונגרין בירושלים. הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, רבה של ירושלים, הוזמן לטקס הקבורה של הכומר האוסטרו-הונגרי, ה"ממונה" על ירושלים וארץ-ישראל. התהלכה הייתה אמורה לצאת מפתח הכנסייה בהר-ציון, בבית קברות במרחק דקות אחדות מהכנסייה.

מבוכה רבה השתררה במשרד הכולל. הכיצד ישתתף רבה של ירושלים בטקס נוצרי? אך ידעו הם היטב כי אם לא ישתתף, עלולים ראשי הכנסייה הנוצרית לראות זאת כעלבון, דבר שעלול לגרם נזק לישוב היהודי בארץ הקדש.

שמע הרב את ההודעה, הרהר מעט, ואחר שאל באיזו שעה תתקיים התהלכה. שמע את התשובה: שתיים בצהרים בדיוק, ושב ללימודו.

זמן מה לפני ההלוויה הגיע הרב זוננפלד למשרד הכולל. חשבו האנשים כי מתכוון הוא לצאת להלוויה, והנה התיישב הרב ללמד, כשמדי פעם הוא מעיף מבט בשעונו. מה מתכוון הרב לעשות? - תמהו האנשים. כעשר דקות לפני השעה שתיים ידעו אנשי הכולל כי אם לא יצא כעת, בוודאי יאחר, שכן הדרך אמורה להמשך כעשרים דקות. הבינו שהחליט לא לצאת להלוויה.

לפתע, אחרי השעה שתיים קם רבי יוסף חיים ממקומו, ויצא מן המשרד כשהוא רץ במהירות, ואנשי הכולל אחריו. כשהוא מתנשם ומתנשף הגיע רבי יוסף חיים לאמצע ההר, ומולם ראו את אנשי הכמורה שבים מן הטקס, ראו את הרב הקשיש התשוש מן הריצה, ולבם נכמר: "רבי, כמה התאמצת לבוא, אנו חשים הערכה רבה למאמציך. כמה חבל שהרב לא הספיק להגיע לטקס בזמן".

ורבי יוסף חיים, כשהיוך פקחותי מרחף על שפתיו, שב בחזרה לעיר העתיקה, התיישב במשרד הכולל ושב ללימודו.

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

אדם פשוט, בירכתי בית המדרש. הנה כי כן נתגלגלה לידו הזכות לפגוש בצדיק נסתר!
לאחר התפלה התקרב אליו ונסה לדובבו בדברים העומדים ברומו של עולם. אך הלה התבונן בו במבט תמה, אינו יודע מאומה, ונכרים היו דברי אמת: אדם פשוט הוא ורדוד-מחשבה.

התבלבל הצדיק: "ומי היה זה שקונן באישון ליל שעבר הקיץ וכבר אמצע אלול, ומה יהא הסוף?!"
"אני הוא, " - הודה האישי - "הוגע בעצמך, לילה אחר לילה עוטים עלי היתושים ועוקצים ללא רחם! מילא בקיץ, זמנם הוא. אבל באלול - הגיע זמנם להעלם, הלא כן?"
"הנה כי כן, " - סיים מרן - "אותה התבטאות, תלוי מי אומרה!"

"רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם"

הרשע טוען: "מה העבודה הזאת" - כבד לו העניין, לשם מה צריך להקפיד על כל פרטי ההלכות, אפשר קצת להקל, להתפשר ולמה הוא אומר כך? כי הוא מרגיש ש"העבודה הזאת" היא "לכם" - שלכם, לא שלו, והדברים יומחשו על פי המשל הבא: אדם עולה במדרגות לקומה עשירית, ועל כתפיו נושא הוא חבילה גדולה מלאה ביהלומים. משלמים לו עשרים דולר על הסבלות כי המעלית מקולקלת. אחרי שלוש קומות נשברת לו צלע, אחרי ארבע קומות הוא אומר - זהו, לא עולה אפילו מדרגה אחת נוספת! אלו שתי מילים יעלו אותו לקומה מאה ושתיים, עם כנפיים, והוא עוד יבקש שתי חבילות נוספות? "היהלומים שלך" אם הם שלו - לא יהיה לו שום קושי להעלות אותם גם עשרים קומות! כל הבעיה אצל הרשע היא, שאצלו העבודה היא "לכם"! הוא אינו מרגיש שייכות אישית עם עבודת ה'. ממילא ברור שיחפש לעצמו היתרים ופשרות. (רבי מרדכי דוד נויגרשל)

"אף אתה הקהה את שניו"

רבי נפתלי מרופשיץ מסביר שהטעם שהרשע מקבל עונש כזה חמור ומוזר הוא משום שהקב"ה ברא לאדם

כבוד מלכותו, הרי "זה" ית"ש שנקרא (שמות טו, ב) זה א- לי משובח, ומתגלה כבוד מלכותו. [ובס' אוהב שלום מובא שזה אחד מג' דברים שהרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע היה נוהג לומר בשים רבו הרה"ק מרופשיץ זי"ע בשעת הסדר מדי שנה בשנה].
(זרע קודש)

"שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו"

כלומר: שהקב"ה עשה עמנו חסד בזה שחילק את כל כוחות סטרא-אחרא, שלא יהיה נמצא בהם האחדות, וזה שלא "אחד בלבד" עמד עלינו לכלותינו והכוונה בזה, כי אם הייתה האחדות שרויה בין אומות העולם, אזי לא היה נשאר מישראל שריד ופליט, שכן היו עושים כל אשר זממו לעשות, ורק משום שאין בהם אחדות, לכך לא יכולים הם להוציא את מחשבתם מן הכח אל הפועל ולכלות את כל עם ה'. (שפת אמת)

"אחד חכם אחד רשע"

בספר "קנין התורה" מובא מעשה המחדד את שאלות החכם והרשע:
נכדו של מרן הרב שך זצ"ל שאלו: "מה בין שאלת החכם לשאלת הרשע, הרי שניהם שואלים לטעם מצוות החג?"
חיך מרן זצ"ל וענה: "דע לך כלל, אותה שאלה עצמה - תלוי מי שואל אותה"
והוסיף: "הסכת ושמע מעשה שהיה. שמעתיו מדודי, מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל.
אחד מבעלי המוסר נקלע לעירה אחת בחדש אלול ולן באכסניה. באמצע הלילה שמע קול קינה ונהי בוקע מחלון הבית הסמוך: 'אללי לי, עבר הקיץ ואנו כבר באמצע אלול! מה יהיה הסוף?!'
שמע הצדיק והדברים פלחו את לבו. שנתו נדדה, והוא ערך חשבון נפש בדמעות שלישי. כי אכן, הקיץ עבר וכבר אמצע אלול, ומה יהא הסוף!
עם שחר הלך לתפלת שחרית והתעניין אצל באי בית-הכנסת מי מתגורר בבית הסמוך לאכסניה. הראו על

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

במרחק מועט ההפרש הוא רגע אחד, ואם כן גם מבית לבית יהיה הפרש מעט מן המעט שאי אפשר לאדם לכוונו ולדעתו. אבל הקדוש ברוך הוא היודע עתיו ורגעיו יכול לצמצם משהו זה. שבכל בית ובית יהיה הנגף בנקודת החצות שלו ממש. וזהו "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה". שעבר מבית לבית להכות בכל מקום בזמנו המדויק.

"וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם"

קשה מדוע יש קשר בין שרי המסים לזה שבני ישראל התענו במצרים?

טובתם של רשעים, רעה היא אצל צדיקים ובתחילה התרשלו המצרים מלגבות המס המגיע, וחשבו בני ישראל שזו טובה עבורם. אחר כך השימו עליהם שרי המיסים, לחשב כל המס המגיע, ועלה לסכום גדול שלא היה באפשרותם לשלמו. ואז אמרו להם: בואו לעבודת המלך, ומה שתעשו בעבודתו ינכה לכם מחובכם. וחשבו זאת לטובה גדולה. ועל כן התאמצו להספיק הרבה, הקדימו לבא ואחרו ללכת כדי שינכה להם עוד מחובם ויפרעוהו מהר לאוצר המלכות. ומתוך כך ראו המצרים כמה כח יש בהם לעבד וכמה לבנים יכולים הם לעשות ואז הטילו עליהם לעשות מכסה זו דבר יום ביומו. וזהו שנאמר "וישימו עליו שרי מסים, למען ענותו בסבלותם". הינו כדי שיוכלו לענותם אחר כך בסבל שסבלו מרצונם כדי לשלם במהרה את חובם.

"וירעו אותנו המצרים כמה שנאמר הבה נתחכמה לו"

שואל הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שהרי הרעה הייתה במה שעשו לאחר מכן, שהוציאו מחשבתם אל הפועל בעינויים קשים, ומדוע החשיב את הרעה במה שנועצו עלינו וחשבו עלינו רעה?

אבל העניין הוא שאינו דומה רעות שעושים בלא מחשבה וחשבון, שהם בגדר מקרה שלא יתמיד, ויש לקוות שהעול יוקל. אבל צרות שעושים במחשבה

שתי חומות המגנות על הלשון, השיניים והשפתיים, שתפקידם לעזור לאדם לשמור על לשונו, שלא יוציא דבר שאינו הגון. אך כיון שרשע זה באופן מודע אינו שומר את לשונו לכן אין הוא צריך חומה, ולכן "הקהה - את שניו".

"ארמי אובד וירד מצרימה"

הקשה מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל מה הקשר בין "ארמי אובד אבי" (יעקב שהיה אצל לבן) לבין "וירד מצרימה" (שיעקב ירד למצרים).

ורש"י עמד על כך ופירש: "ארמי אובד אבי" - ועוד אחרים עמדו לכלותינו, כפרעה במצרים.

אבל יש לפרש, שמה "ארמי אובד אבי" גופא הסכים באמת יעקב אבינו לרדת למצרים והיינו, שאם לא היה יעקב גר אצל לבן ויוצא בשלום, כמו שהעיד בעצמו: "עם לבן גרתי" ותר"ג מצוות שמרתי הוא וכל זרעו, לא היה יורד למצרים. אף שהיה יוסף שם מלך והיה צדיק, מכל מקום בשביל יחיד שעמד בניסיון לא היה יעקב אבינו סומך לסכן כל השבעים נפש בהנחה שיוכלו לשמור דרך ה' במצרים, ולא היה יעקב אבינו סומך לסכן כל השבעים נפש בהנחה שיוכלו לשמור דרך ה' במצרים. ולא היה יורד לשם. והקב"ה צריך להורידם בעל כרחו, וכמליצת חז"ל שהיה יורד לשם בשלשלאות של ברזל ח"ו. אבל מאחר וראה יעקב שהיה בבית לבן עשרים שנה, ולבן ביקש לעקור את הכל כשרצה יעקב לקיים את מצוות ה' ועם כל זאת יצא בשלום וכל בניו למודי ה', לפיכך סמך על זה שגם במצרים ישמרו כל זרעו את התורה, והסכימה דעתו לרדת למצרים. וזהו "ארמי אובד אבי - וירד מצרימה". דהא בהא תליא.

"ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה"

יש להבין מהו לשון "ועברתי", הלא הקדוש ברוך הוא הכה את כל בכורי מצרים ברגע אחד בחצות.

והעניין שהזמן של חצות משתנה בעולם ממקום למקום. שהרי נשם ששעת השקיעה והזריחה מתאחרת במערב מבמזרח, כך מתאחר גם זמן חצות הלילה, ומשתנה כפי מהלכה של השמש וסיבובה. ואם במרחק מלין רבים ההפרש הוא בשעה ארכה, הרי

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

"נגמרה" מהר, ולא נודע כי באה אל קרבי ישבתי וחשבתי במהירות, שאם אמתין עד שהכל יקבלו "סיבוב שני" של פודינג, לא יישאר עוד מן האדום המתוק הזה נגשתי אפוא ובקשתי מנה שלישית.

אמרה הטבחית: "לא, אתה כבר קבלת פעם שניה." באותה עת היו הממתקים מעטים לא יכולתי להשלים עם ההכרעה הקשה של הטבחית. ברגע של כעס החלטתי: "גם לי גם לך לא יהיה" - והפכתי את הסיר על פניו! מיד קמה מהומת-עולמים: ילד השתגע ושפך את כל הפודינג!

נלקחתי אחר כבוד להנהלה, ונאמר לי שמחר בבקר עלי להתייצב בחדרו של ה"מטגית": ר' אריה לויך.

וכי יש צורך לומר, שלא ישנתי כל הלילה? מה אענה לו כשישאל איך עשיתי דבר נורא כזה?! כל הלילה עברו במוחי העונשים שתטיל עלי ההנהלה

למחרת, נכנסתי בדחילו ורחימו ובפיק-ברכים, לקיטון הקטן של ה"מטגית", שהיה ממוקם מתחת לגרם המדרגות; ישבתי מולו והוא פנה ושאל:

"אמר לי, האם נכונה השמועה ששמעתי בקשר אליך? "הרכנתי ראשי, ואמרתי בקול נמוך: "כן." "מבין אני אפוא מסיפור זה, שהנך אוהב מאד פודינג?"

ראשי הקטן אשר את דבריו בשתי תנועות נמרצות.

"אם כך" - שלח ר' אריה ידו הצדה והרים צלחת אל השולחן - "הנה הבאתי לך פודינג - קח ואכל להנאתך!"

באותו רגע, התעלה לבי הקטן להבין שחינוך אמיתי, הינו מתוק הרבה יותר מפודינג אז, לראשונה בחיי, נצנצה בי שאיפה: אם יזכני ה', אגדל ואהיה מחנך בישראל! מחנך - כמו ר' אריה...

"ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיק"

מעשה נפלא שארע עם הגרא"מ שך זצ"ל וממנו נוכל ללמד מהי ראייתם של גדולי ישראל. מרן זצ"ל תמיד ראה לנגד עיניו גם את העתידי מעבר להווה העכשווי, ודברים שהיו כך היו:

מעשה היה בבחור שעלה מאוסטרליה ובנה כאן ביתו, ובהיותו בעל חסד עצום זכה לקרבה מיחדת ממרן הרב שך זצ"ל. ערירי היה, ובקש ברכת מרן להיפקד בבנים.

תחילה ותכנית ערוכה ומטרה מוגדרת הם הרבה יותר קשים.

לכן עצם זה שהמצרים תכננו את הרעות שהם יעשו לבני ישראל, הן בכלל "וירעו" שהן העצימו והגדילו את הרעות לאין שיעור.

"ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה"

יש להסביר ענין דחיקת הקץ בביאור נחמד, שנראה בתהלוכות העולם, האיש אשר נקצב לו לשבת בבית האסורים עשרה שנים, אז בבוא שנים ושלוש שנים מקודם, יקל הייסורים מעליו בחשבו כי עוד שנים ושלוש שנים יעברו אצא לחופשי. והיה אם המלך רחמן על האומללים, אז יקצוב לו יותר שנים למען יגדל הכאב, ואז אחר כך יוכל לצאת טרם מלאות הזמן, כי כבר קיבל צער ועונש גדול שחשב שעוד זמן רב נגזר עליו להיות יושב בבית הסוהר. והנה כן אנחנו בית ישראל, בהיות הקב"ה מרחם על בית ישראל, על כן הגיד לאברהם אבינו שידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם 'ארבע מאות שנה', ונצטער אברהם אבינו ע"ה על כך הרבה, וכן הודיע לבניו אחריו שידעו כן, ועל ידי הייסורים והצער שהיה להם, זאת גרם שהוקל להם אחר כך והיה די ברד"ו שנה. (הגה"ק בעל שואל ומשיב זי"ע)

"עמלנו אלו הבנים"

אין ספק, כי גם למחנכים יש משקל נכבד בעצוב דמותו של הילד. להלן מעשה נפלא שהובא בספר "אורו של עולם":

וכך סיפר הרב בהר"ן עצמו:

'כרב ילדי ירושלים, התחנכתי בתלמוד תורה "עץ החיים" שבלב העיר. בצהריים, היינו אוכלים ארוחה ב"מסעדה" של המוסד; במצב הכלכלי הקשה דאז, הייתה זו לרבים מאתנו הארוחה העיקרית ביום הקיונה, היה מעדן אמתני של אותם ימים: פודינג מתוק!

יום אחד הזדרזתי לאכל את מנת הפודינג שלי, ובקשתי מנה נוספת. לצערי, גם המנה השנייה

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

שביעי של פסח

"כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים"

ידועה הקושיה למה הסוסים אשמים בזה שהמצרים עינו את היהודים. ומתרצים את זה כך, שכל מי שמתחבר לאדם רע נהיה מושפע ממנו. ועל זה אנו מבקשים כל יום ותצילנו מחבר רע משכן רע, ואגב מפגע רע, זה כבר העונש בעצמו. אבל בכל אופן הסוסים הלכו עם המצריים יד ביד להכות את היהודים, אבל אם תאמרו במה הם אשמים שהם עשו כרצון בעליו, אלא אנו יודעים שכל אדם וכל יצור כל אחד מכיר את א שטעטעלע שלו, (כלומר: כל אחד בדברים שלו יודע להסתדר טוב) ובכמה מקומות מצינו שהסוסים וכדו' ידעו להבחין אם כדאי להם ללכת או לא, כלומר לעשות רצון בעליהם. הבו בזכר בבלעם בן בעור שסוסו ראה את המלאך עומד לפניו עם חרבו שלופה לכיוונו, עצר הסוס ולא רצה ללכת, כי הבין שכאן לא כדאי ללכת, ועוד, ועוד, יוצא בזה שהסוסים הייתה להם איזשהו ברירה, אבל הם כן הלכו כי סוסים הרי אוהבים מלחמה אז בזה שהלכו יד ביד להכות את היהודים. מגיע גם להם לטבוע כמו חבריהם המצריים. ואם בסוסים עסקינן אז מסופר על אדם אחד שהתענה תענית דיבור במשך ארבעים יום, ובסיומם צפה שאלהו הנביא יתגלה אליו, אך לאכזבתו לא כך היה. ניגש אותו חסיד לרבי ישראל מרוז'ין זצ"ל, שכידוע משום כבוד התורה נהג בגנוני מלכות, והיה לו בית מפואר, משרתים, סוסים אבירים. אמרו עליו שהיה לו נעליים מזהב, אך בלי סוליות. כלומר כלפי חוץ נהג בגנוני מלכות - אך בתוכו נהג בשפלות ובענווה. כשראה אותו חסיד את הדר המלכות, חשב לעצמו איך אפשר לעבוד את הקב"ה בצורה כזה כשיצא האדמו"ר מביתו ניגש אל המרכבה שהייתה רתומה לארבעה סוסים אבירים, והתחיל ללטף אותם, אותו חסיד לא היה יכול לעבור על כך בשתיקה, ניגש לאדמו"ר ושאל: איזו עבודת ה' יש בליטופו של סוס? ענה לו האדמו"ר: וכי זה נראה לך סוס רגיל?! הסוס הזה כבר ארבעים יום בתענית דיבור בכך רצה לרמוז לו האדמו"ר ששתיקה היא מעלה עצומה אך היא צריכה להיות לשם שמים, גם לשותק צריך לדעת איך.

ואכן נולדו תאומים, אבל קטנים היו וחלשים וסמוך ללידתם חלו בצהבת. לפיכך נדחתה הברית עד להבראתם.

שאל האברך בעצת מרן, האם יש שהות להזמין את הוריו לברית המילה.

"אדרבה, " - המריצו מרן - "ודאי דאגו והצטערו כל השנים בצערך, מן הדין שישמחו אתך בשמחתך. " הגיעו הוריו והתינוקים החלו להתאושש. הרופאים קבעו תאריך לברית המילה. עלה האברך לבית מרן, ואמר: "ראש הישיבה היה לי כאב, מבקש אני שיהיה סנדק לבן אחד, ואבי יהיה סנדק לבן השני. "

ענהו מרן: "אכן, חשוב אתה כבני, ומוכן אני להיות סנדק - אך אצל שני הבנים כאחד!"
נבוך האברך: "אבל חשבתי לכבד את אבי בסנדקאות הבן השני. "

"אדרבה, " - השיבו מרן - "כבד את אביך בסנדקאות שניהם! מגיע לו כבוד זה!"

האברך לא היה טיפש. אם זו הבררה שבפניו, ידע מה להחליט, אך שאל: "ומה אתן לאבי, במה אנכבדו?"
"ב'עמידה על הברכות'. " - הציע מרן.

וכך הווה. מרן כבד בסנדקאות הכפולה והאב עמד על הברכות.

כעבר ימים מספר עלה האב לבית מרן בעניין אחר, ובסיום הדברים ביקש רשות לשאול שאלה. הרשות נתנה ברצון ושאל: "ילמדנו רבנו, מה פסול מצא באבי, שלא רצה להיות סנדק יחד עמו?"

"חלילה!" - קרא מרן בנהמת לבו - "חלילה וחס, יהודי יקר הוא! ואדרבה, הרי הצעתי שיהיה סנדק לשני בניך! אלא מאי, תמה אתה מדוע לא הסכמתי להיות סנדק לאחד בלבד. הנני ואסביר לך: הרי יודע אתה, אדם אינו חי לעולם יום אחד מגיעה עת פקודתו והרי יודע אתה מנהגו של עולם, עורכים הספדים, כותבים מאמרים, מספרים בשבחו ואף מגזימים בני כמה יהיו אז בניך? מי יודע, אולי בני שמונה, אולי בני עשר, אולי אף בני מצוות ואז, מה יקרה? האחד יאמר לאחיו: 'אצלי היה הרב שך סנדק, ואצלך לא ' כיצד אוכל לשאת זאת, שאני אהיה הגורם לקנאה בין אחים?! לא, איני מוכן לכך בשום פנים ואופן!"